

Dobór naturalny

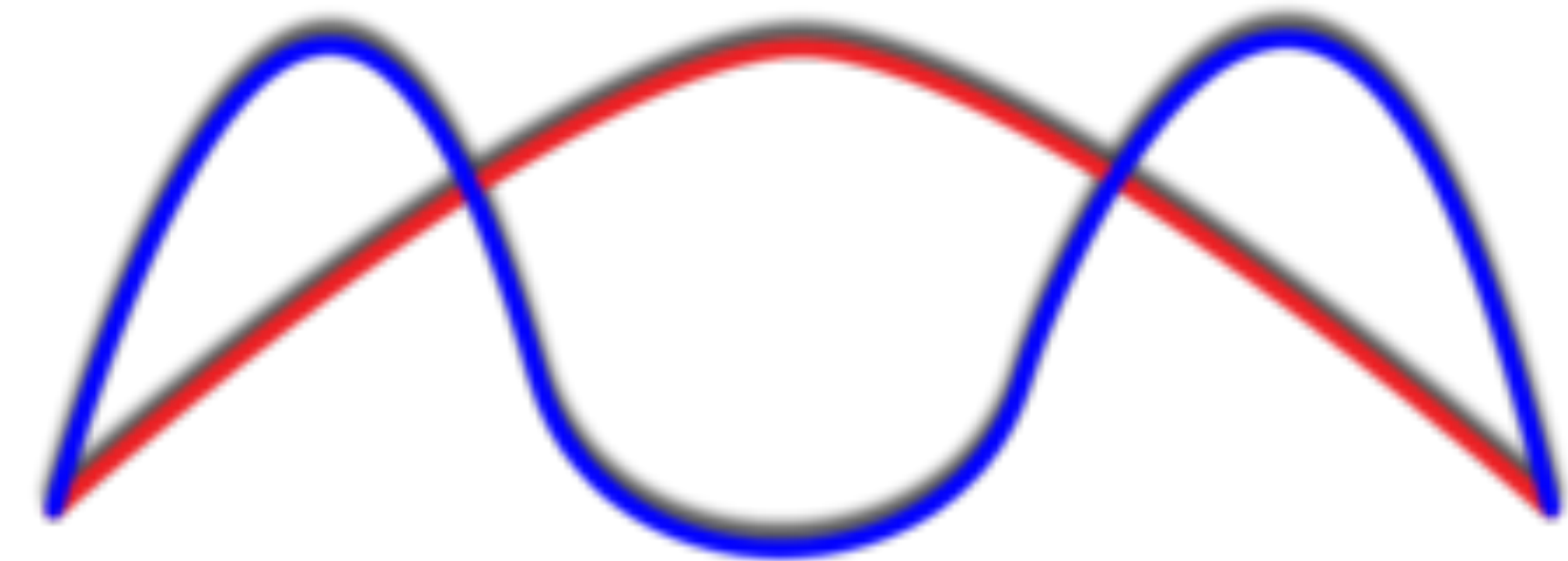
Formy i scenariusze działania doboru

Działanie doboru

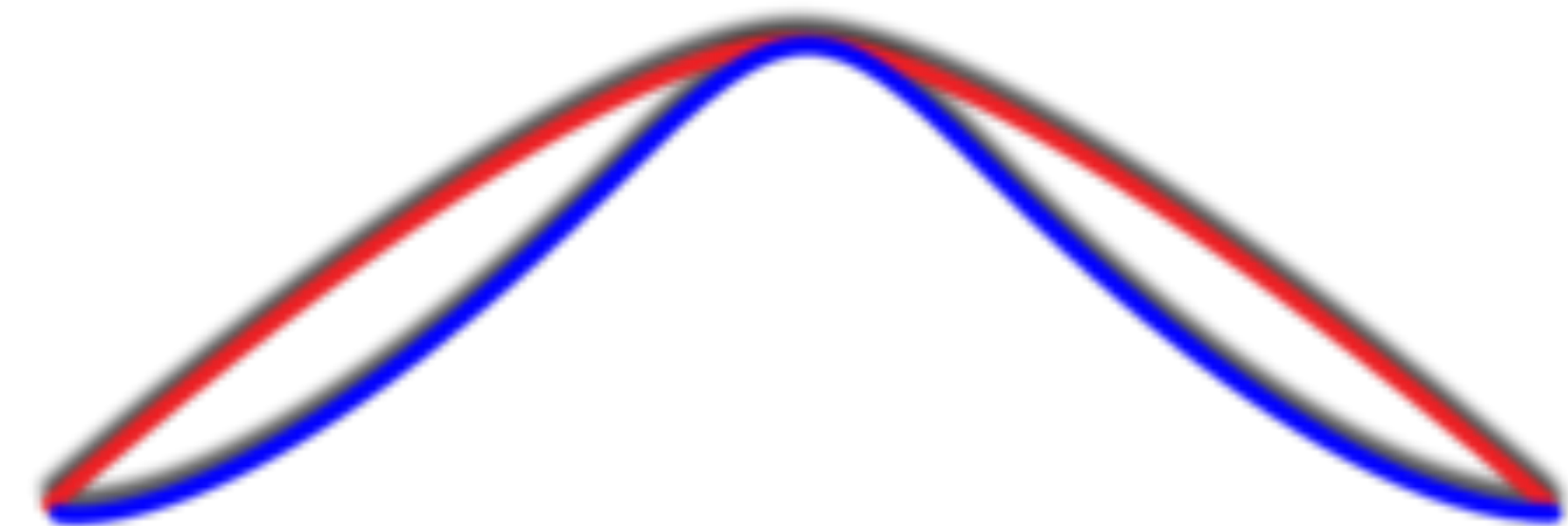

- Dobór kierunkowy
  - Przesuwa rozkład cechy
- Dobór stabilizujący
  - Utrzymuje “średni” fenotyp, odrzuca skrajne
  - Dobór równoważący – utrzymuje różnorodność alleli
- Dobór różnicujący
  - Faworyzuje wartości skrajne – prowadzi do specjacji

Disruptive Selection

Stabilizing Selection

Directional Selection

— Before
— After

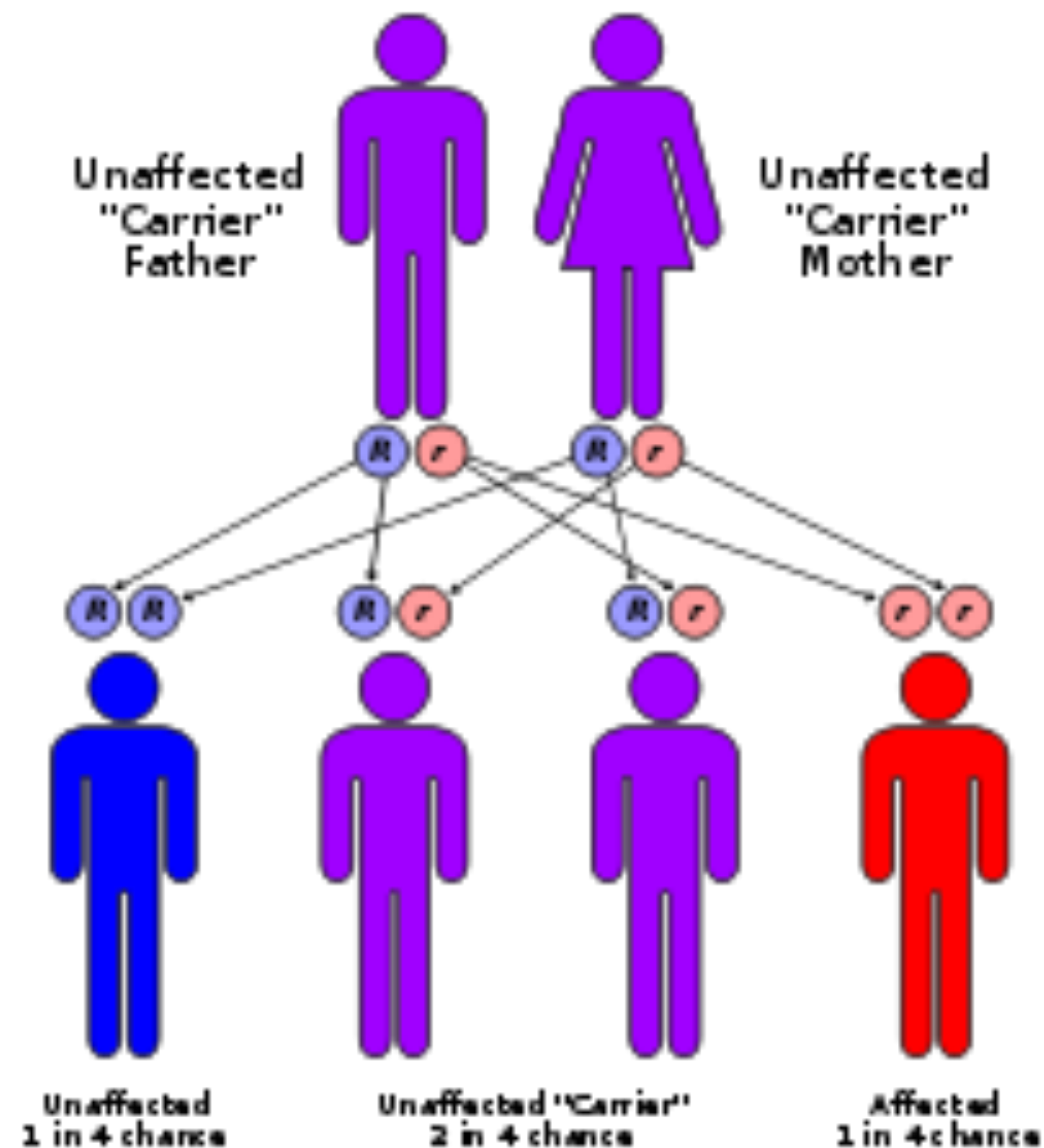
Dobór równoważący

- Utrzymuje różnorodność alleli
  - Faworyzowanie heterozygot
  - Selekcja wariantów rzadkich

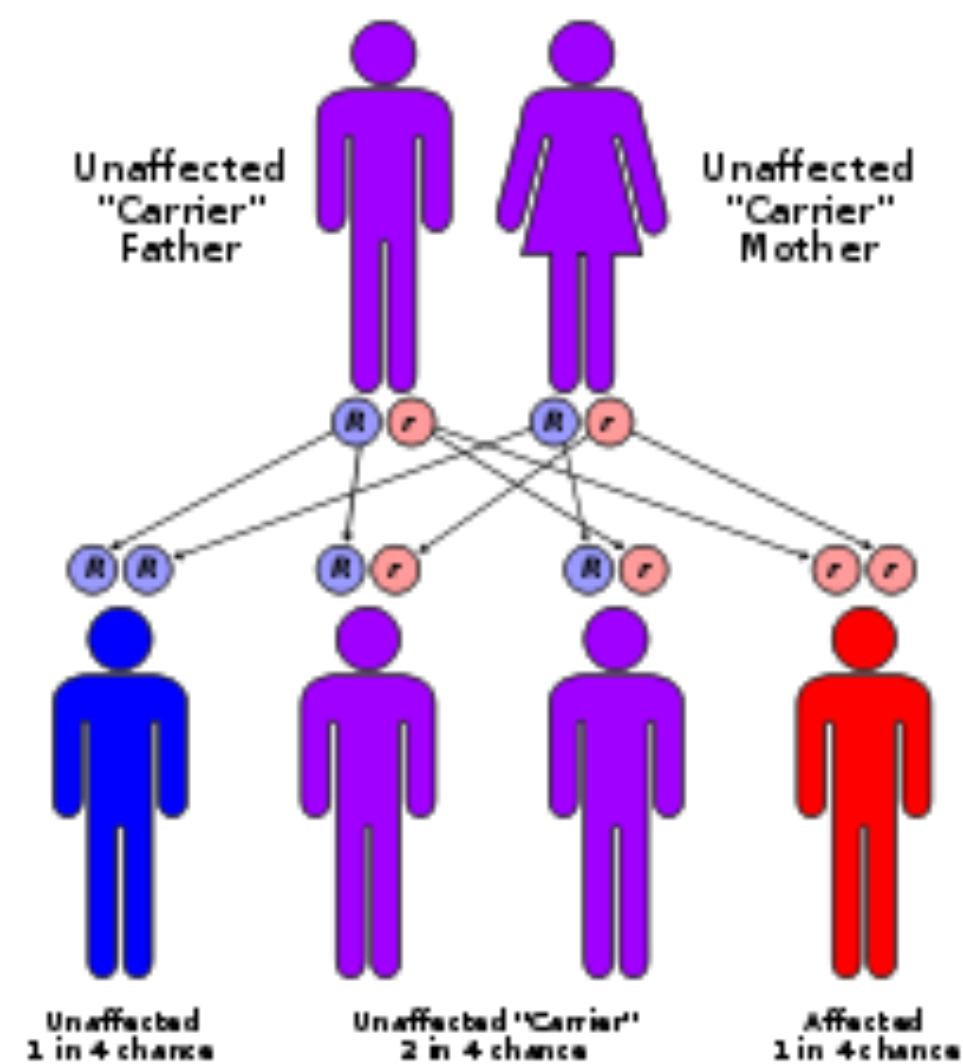
Anemia sierpowata

- Mutacje w genie β -globiny
- Szczególnie częsta u osób pochodzących z Afryki równikowej
- Choroba recesywna, ale w warunkach niskiego ciśnienia (wysoko w górach) heterozygoty chorują
- Dodatkowy fenotyp – oporność na malarię, fenotyp dominujący

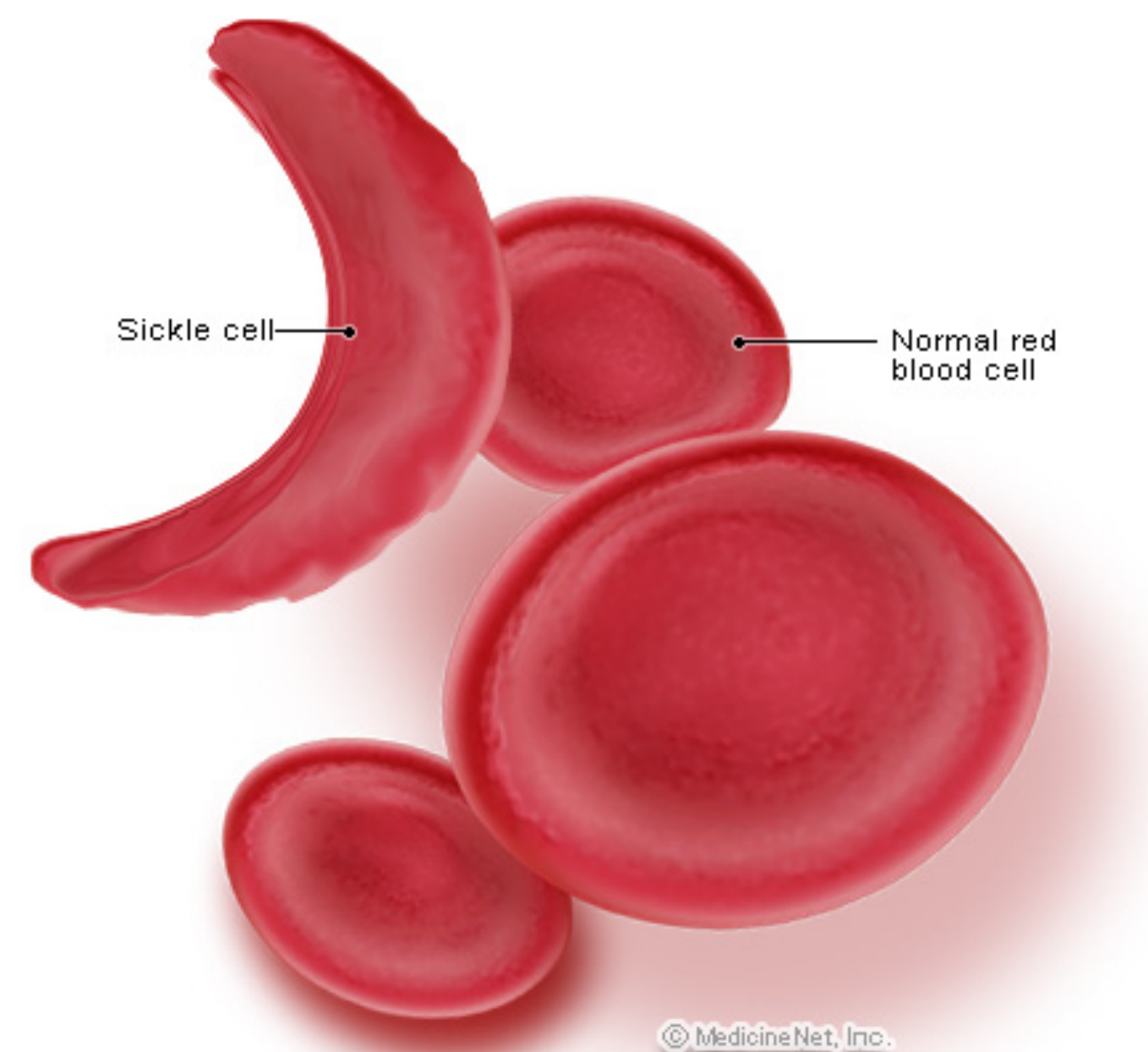

Anemia sierpowata

- Dobór równoważący faworyzuje heterozygoty gdy:
  - w środowisku występuje zarodek malarii
  - ciśnienie powietrza jest wysokie (niziny)

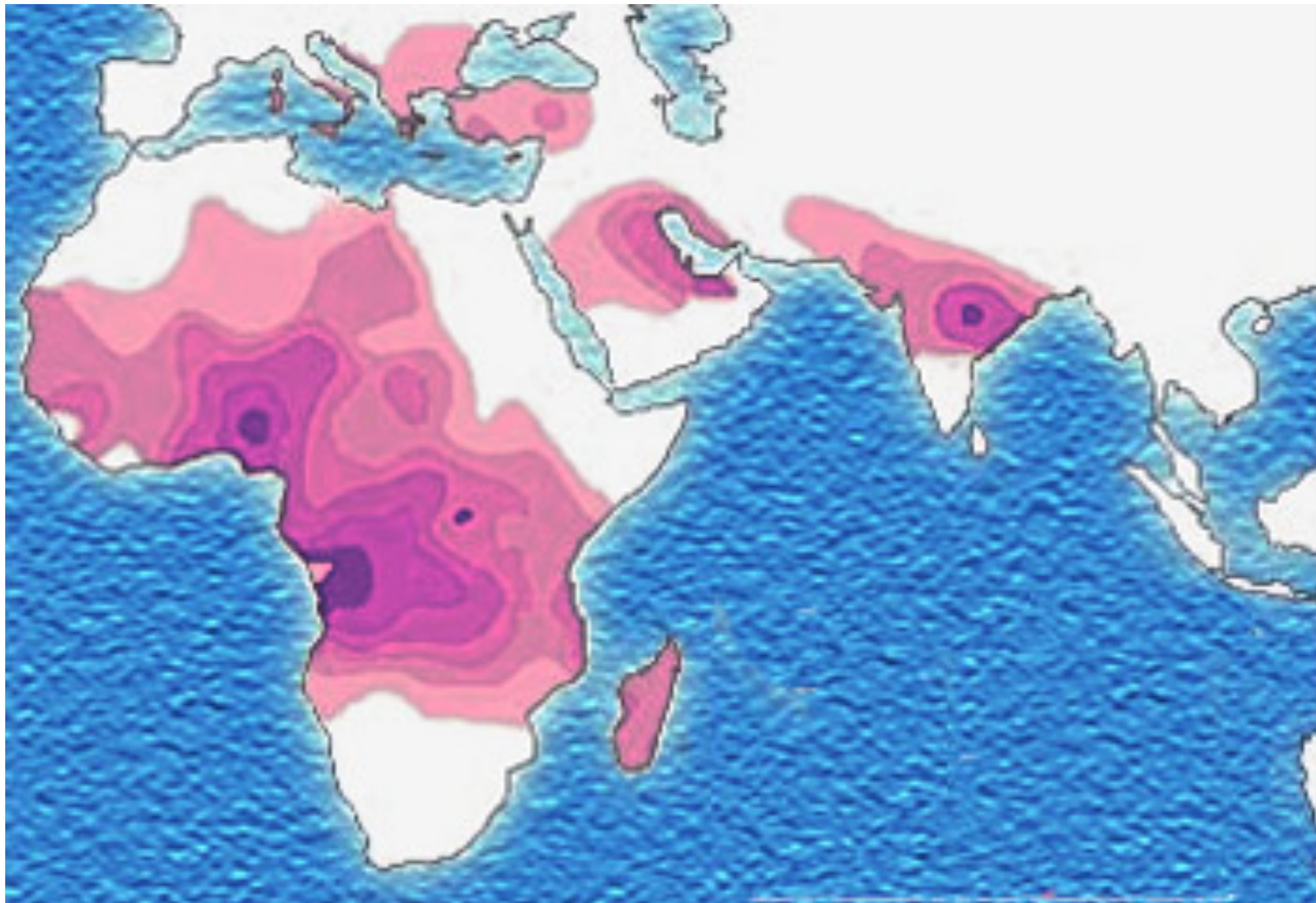
Red Blood Cells

Anemia sierpowata

Częstość allelu HbS

Występowanie malarii (historyczne)

Znani nosiciele allelu HbS

Lassana Diarra
(ex. Real Madryt, ex. rep. Francji)

Ryan Clark
(Pittsburgh Steelers)

HbS i sport

- W latach 2004 - 2008 odnotowano 5 przypadków śmierci u zawodników akademickiej ligi futbolu amerykańskiego powiązanych z nosicielstwem anemii sierpowatej
  - ~2% wszystkich (reszta to inne choroby, urazy i przyczyny niezwiązane z uprawianym sportem)
- ryzyko u nosicieli 37 x wyższe, niż u homozygot dominujących

Dobór zależny od częstości

- Dodatni – korzystne warianty częstsze
- Ujemny – korzystne warianty rzadsze
  - forma doboru równoważącego

Dodatni dobór zależny od częstości

- Kolor jest sygnałem ostrzegawczym (owady niejadalne)
- Drapieżniki uczą się unikać
- Korzystny jest kolor najczęstszy na danym terenie

Ujemny dobór zależny od częstości

- Kwiaty stoplamka bzowego (*Dactylorhiza sambucina*) to tzw. fałszywy sygnał – nie zawierają nektaru
- Owady po pierwszym kontakcie szukają kwiatu odmiennego koloru
- Sukces reprodukcyjny odwrotnie proporcjonalny do częstości allelu

Figure 6-21a Evolutionary Analysis, 4/e
© 2007 Pearson Prentice Hall, Inc.

Selekcja wariantów rzadkich – dobór apostatyczny

- Przykład – wstężyk (*Cepea nemoralis*)
- Bardzo duża zmienność wzorów i barw skorupki
- Selekcja przez drapieżniki – ptaki
- Uczą się najszybciej rozpoznawać osobniki typowe, co faworyzuje te nietypowe

Allele MHC

- Główny kompleks zgodności tkankowej
  - Białka uczestniczące w rozpoznawaniu “swój-obcy”
  - Bardzo różnorodne
- Przy wyborze partnera preferowany taki, który ma inne allele MHC (główny kompleks zgodności tkankowej - immunologiczny “dowód osobisty”)
  - ryby
  - myszy
  - człowiek?

A u człowieka?

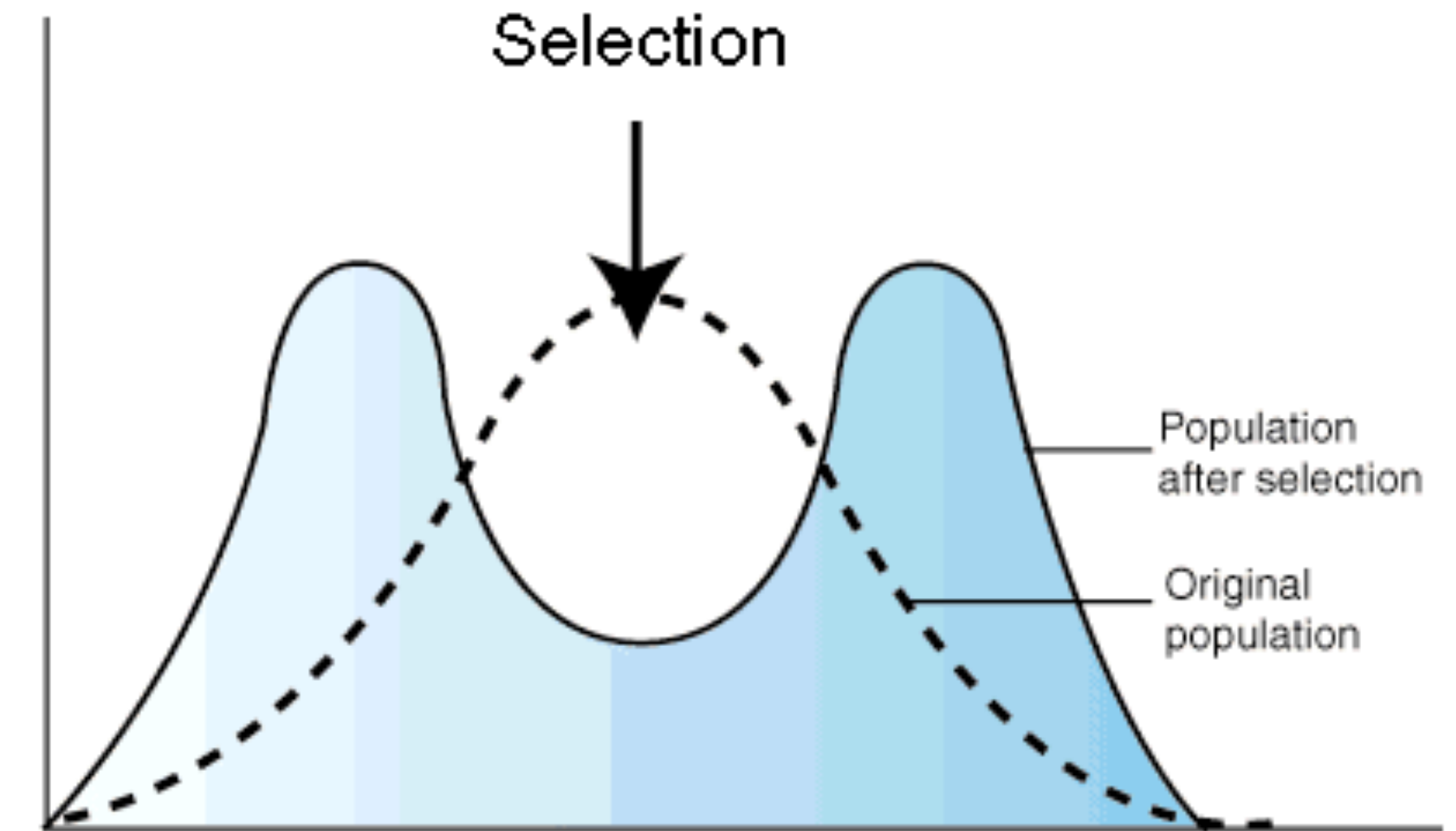
- Wedekind 1995
  - kobiety wybierają partnerów o odmiennych allelach MHC, kierując się zapachem
  - efekt nie występuje u zażywających doustne środki antykoncepcyjne
- Efekt Westermarcka
  - awersja seksualna u osób wychowujących się razem w okresie niemowlęctwa i wczesnego dzieciństwa
  - osłabiony u osób pozbawionych węchu

Dobór różnicujący

- Faworyzowane fenotypy skrajne
- Stosunkowo rzadki, ale pozwala na specjację bez bariery geograficznej

African Swallowtail
(*Papilio dardanus*)

Female mimics
an unpalatable
species

Male or Female
is palatable and
does not mimic
any unpalatable
species

Female mimics
a different
unpalatable
species

Zięby Darwina z Galapagos

- Duże dzioby – twarde, duże nasiona, łatwiejsze kruszenie
- Małe dzioby – drobne nasiona, łatwiejsze wydłubywanie
- Średnie dzioby – za słabe do dużych nasion, za duże do małych

Szczególne drogi doboru

- Dobór płciowy
- Dobór krewniaczy
- Dobór grupowy?

Dobór i złożone zachowania

- Nie istnieje dobór grupowy na poziomie gatunku (“dobro gatunku”)
- Istnieje dobór krewniaczy
- Istnieją różne strategie oparte na sygnałach i reakcjach
  - szczególnie u zwierząt o złożonym zachowaniu

Sygnaty

- Cechy wpływające na behavior innego osobnika (tego samego lub innego gatunku) – odbiorcy
- Sygnał “uczciwy” – cecha skorelowana z ukrytą cechą korzystną dla odbiorcy
  - np. kwiaty przywabiające owady, z ukrytym nektarem

Strategie stabilne ewolucyjnie (ESS)

- Pojęcie teorii gier, rozszerzenie równowagi Nasha
  - równowaga Nasha wymaga świadomości uczestników (np. dylemat więźnia)
  - ESS nie wymaga świadomości
- strategia, która jest odporna na pojawienie się w populacji osobników jej nie stosujących

Strategie stabilne ewolucyjnie

- Przy konkurencji o zasoby u zwierząt częste konflikty, które jednak rzadko prowadzą do śmierci lub poważnych ran
- Jeżeli koszt ewentualnej przegranej jest niższy, niż zysk z wygranej, ESS to mieszana populacja, w której część uczestników konfliktu ustępuje
- Przykłady i obliczenia:
<http://www.life.umd.edu/classroom/zool360/L18-ESS/ess.html>
- <http://uts.cc.utexas.edu/~varanus/ESS.pdf>

Dobór płciowy i konflikty płciowe

“A wszystko urządzono w celu rozmnażania:
Ludzkie gesty, błysk zębów, śmiechy wysilone”

–Michel Houellebecq przeł. J. Sosnowski

Dobór płciowy

- Sukces reprodukcyjny uzależniony od preferencji potencjalnych partnerów (atrakcyjności)
- Konkurencja między osobnikami tej samej płci
- Często prowadzi do powstania cech niekorzystnych z punktu widzenia przetrwania **osobnika**
- Dobór naturalny działa poprzez sukces reprodukcyjny, nie przeżycie osobnika

Dobór płciowy

- Zaproponowany przez Darwina
- Dobrze udokumentowane dowody znacznie później:
  - M. Andersson, 1982 – wikłacze olbrzymie (*Euplectes progne*) – większy sukces reprodukcyjny samców z dłuższymi ogonami

Dobór płciowy

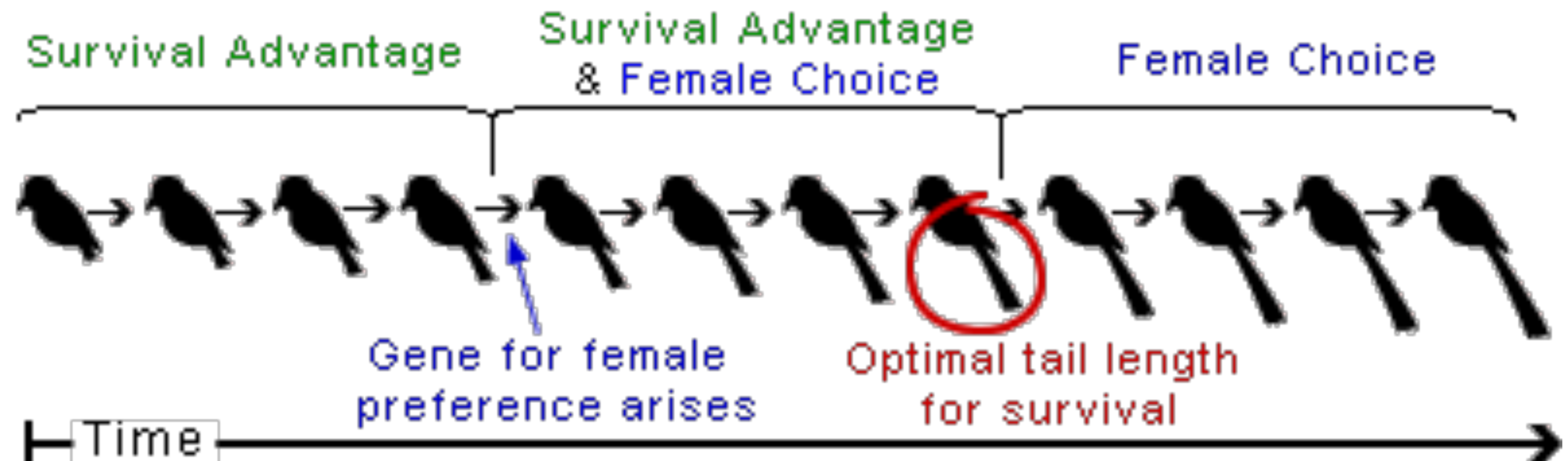
- Dlaczego prowadzi niekiedy do cech niepotrzebnych, a nawet szkodliwych?
- Teoria Fishera – “uciekająca” selekcja:
  - Dodatnie sprzężenie zwrotne

Dobór płciowy

- Samice wybierają partnerów z dłuższym ogonem – w potomstwie więcej osobników z długimi ogonami
- W kolejnym pokoleniu więcej samców z długimi ogonami
- Dla samic korzystna staje się preferencja dla długich ogonów

Tail Length increases because of...

Dobór płciowy

- Hipoteza seksownych synów
  - Samica wybiera samca, który przekaże synom cechy zwiększające szanse wyboru przez samice
  - Dla samicy korzystne upodobania takie, jak u większości
- Problemy hipotezy
  - Każda nowa cecha jest początkowo rzadka i nietypowa
  - Nie tłumaczy wzrostu intensywności cechy (np. długości ogona) – preferencja wartości średniej

Dobór płciowy

- Teoria handicapu (Zahavi, 1975)
  - Oparta na teorii gier
  - Komunikacja między osobnikami
  - Cecha kosztowna (np. długi kolorowy ogon) jest sygnałem dobrego stanu zdrowia (“jakości genów”)

Teoria handicapu

- Handicap i altruizm
  - Tymal arabski (*Turdoides squamiceps*)
  - Żyje w grupach
  - Niespokrewnione osobniki obdarowują się pożywieniem, pomagają w gnieździe, czyszczą się itp.
  - Zachowanie altruistyczne jako sygnał “jakości”

U człowieka?

- Kość prącia (bakulum)
- Występuje u wielu zwierząt, w tym naczelnych
- Usztywnia prącie podczas kopulacji
- U człowieka brak
- Zdolność do kopulacji przy braku usztywniającej kości sygnałem dobrego stanu zdrowia?

Bakulum psa

Dobór płciowy i strategie wyboru

- Nierówne koszty (inwestycje) rozrodu
  - Np. u ssaków koszt u samic znacznie większy
- Sukces reprodukcyjny płci o mniejszym koszcie jest ograniczony głównie przez dostępność partnerów
  - płęć konkurująca
- Sukces reprodukcyjny płci o większej inwestycji jest ograniczony głównie przez jakość potomstwa
  - płęć wybierająca

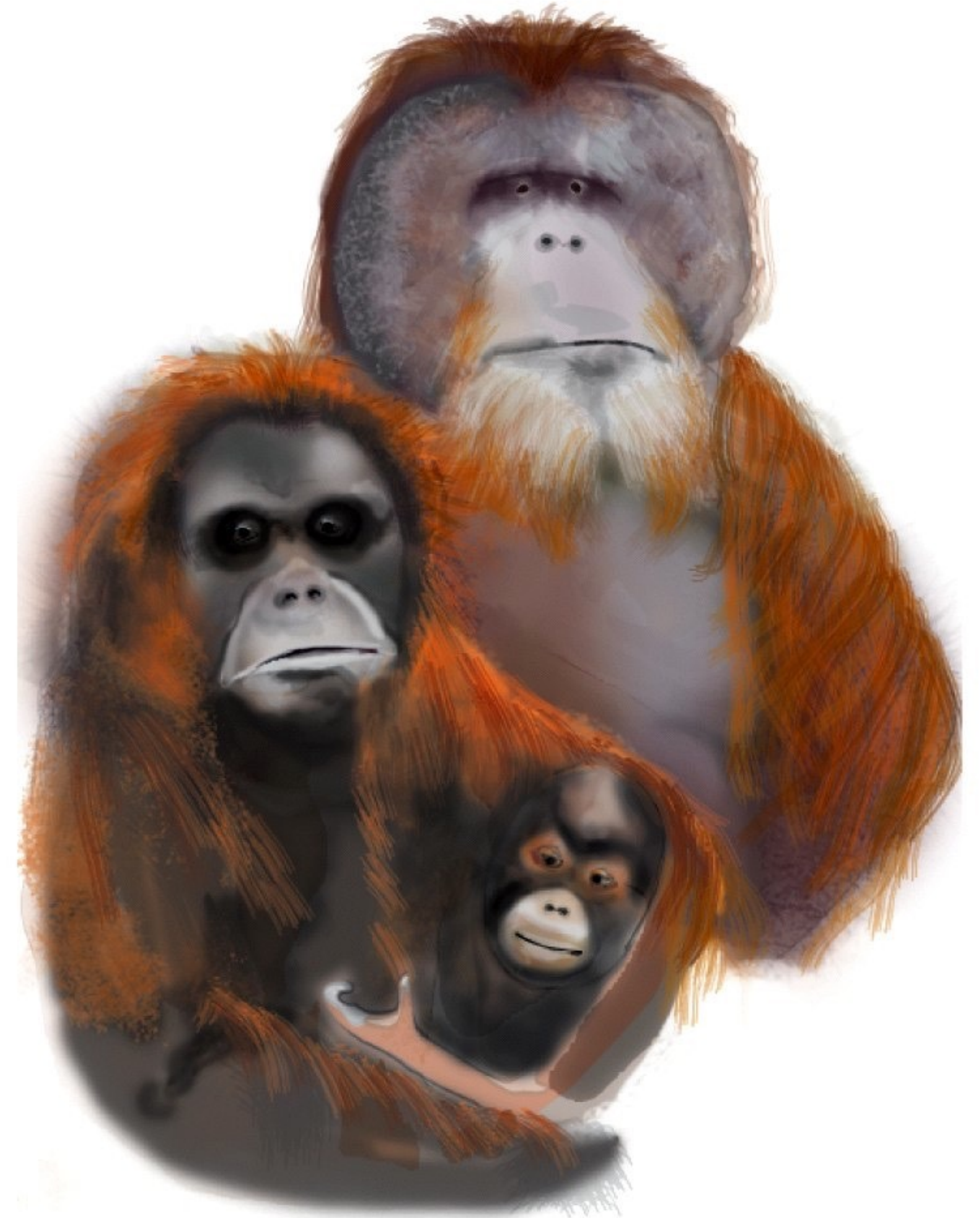

Figure 11-4 Evolutionary Analysis, 4/e
© 2007 Pearson Prentice Hall, Inc.

Konflikty płciowe

- W obrębie tej samej płci
- Pomiedzy płciami

Konflikt w obrębie tej samej płci

- Walki godowe
- Konkurencja plemników (gatunki poliandryczne)

Calopteryx maculata – ważka czarnoskrzydła

Penis w kształcie szczotki – usuwa nasienie poprzednika

Konflikt między płciami

- Różne optima strategii ewolucyjnych samic i samców
- Np. częstość kopulacji
  - Dla samców – jak najczęstsza (niska inwestycja)
  - Dla samic – niezbyt częsta (większy koszt)
- Powstają różne mechanizmy.
- “Wyścig zbrojeń” między płciami.

Konflikt między płciami - strąkowcowate

Konflikt u strąkowcowatych

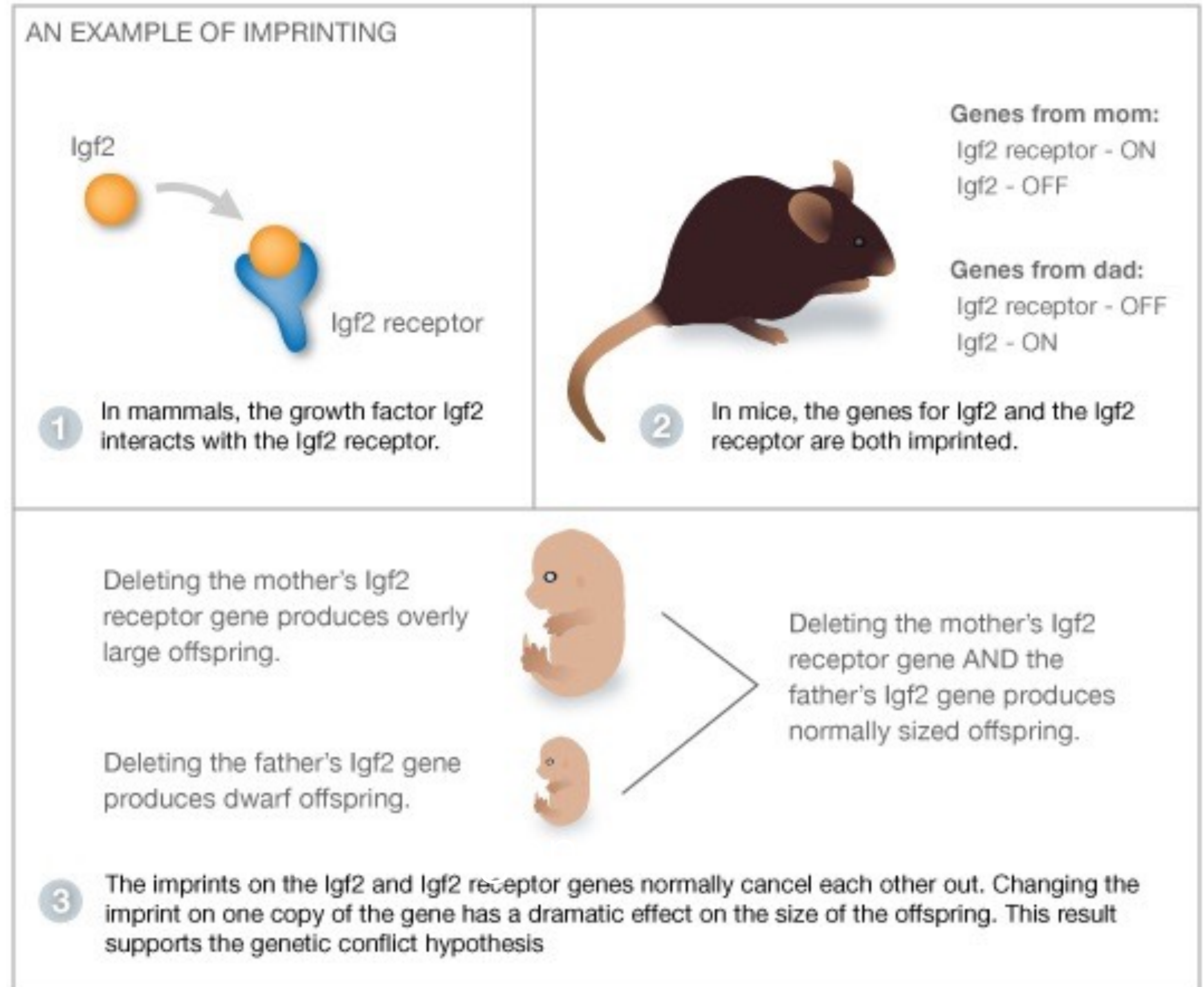
- Narządy kopulacyjne samców są kolczaste
  - Wydłuża kopulację
  - Uszkadza narządy rodne samicy
    - Zmniejsza prawdopodobieństwo kolejnej kopulacji z innym samcem
    - Zmniejsza dostosowanie samicy zwiększając dostosowanie samca
- Samice starają się zrzucić samce i skrócić kopulację
  - Zmniejsza dostosowanie samca

Wielkość płodu u ssaków

- U samców selekcja na większy rozmiar
  - kosztem rodzeństwa
- U samic - mniejszy rozmiar
  - zasoby dla całego potomstwa
- Geny determinujące rozmiar płodu aktywne tylko przy dziedziczeniu od ojca albo matki (piętno genomowe) - równoważy efekt konfliktu

Dobór płciowy

- Dyskusje nad różnymi modelami doboru płciowego wciąż aktualne
(AG Jones, NL Ratterman. 2009. Mate Choice and Sexual Selection: What Have We Learned Since Darwin? Proc. natl. Acad. Sci. USA, 106:10001-8)
- Próby zastąpienia innymi koncepcjami (np. teoria gier, wzajemne korzyści, dobór społeczny) bardzo kontrowersyjne
(J. Roughgarden, 2004, Evolution's Rainbow. University of California Press)
  - Takie mechanizmy mogą współistnieć z doborem płciowym u gatunków silnie społecznych
- Próby stosowania do wyjaśniania zachowań człowieka - często kontrowersyjne